

Dieviškās upes baseins: WATER DRIVE Case Area Lietuvā

Elvyra Mikšytė, Justas Gulbinas, Audronė Alijošutė Paulauskienė
Baltic Environmental Forum
Lithuania

Lauksaimniecības spiediens uz mitrāju sistēmu

19. un 20. gadsimtā meliorācija un mitrājs meliorācijas projekti tika veikti lietas teritorijā kārtībā paplašināt lauksaimniecības zemes un izmantot auglīgās zemes Doviņas upes sateces baseinā. Tādējādi dabiskā hidroloģiskā cikls tika pārtraukts, daudzi mitrāji tika nosusināti un meliorēti, lai nodrošinātu vietu lauksaimniecības zemēm.

Šobrīd lielākā daļa apkārtējo teritoriju ir produktīvas lauksaimniecības zemes. Tā rezultātā ūdens kvalitāte ezeri Dovines upes sateces baseinā, ir ievērojams pasliktinās un izraisa ūdens eitrofikāciju ķermeņi sateces baseinā

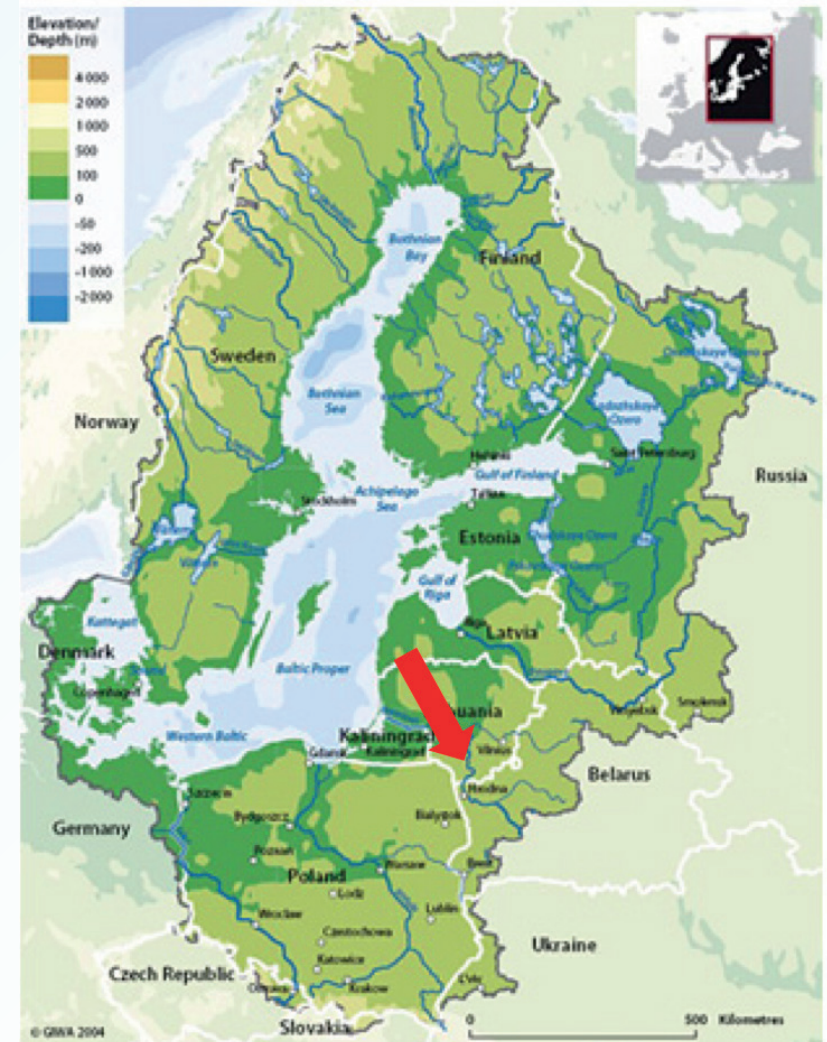
Source: Žuvintas Biosphere Reserve Directorate

Dievišķais upes baseins Baltijas jūras reģionā

Dovinas upes baseina platība ir aptuveni 588,7 km²
un atrodas Lietuvas dienvidu daļā.

Baseins ir viens no lielākajiem Nemunas sateces baseiniem
upes baseins, kas aizņem aptuveni 75% no Lietuvas teritorijas
un ir 4. upes baseins pēc lieluma visā Baltijas jūras reģionā.

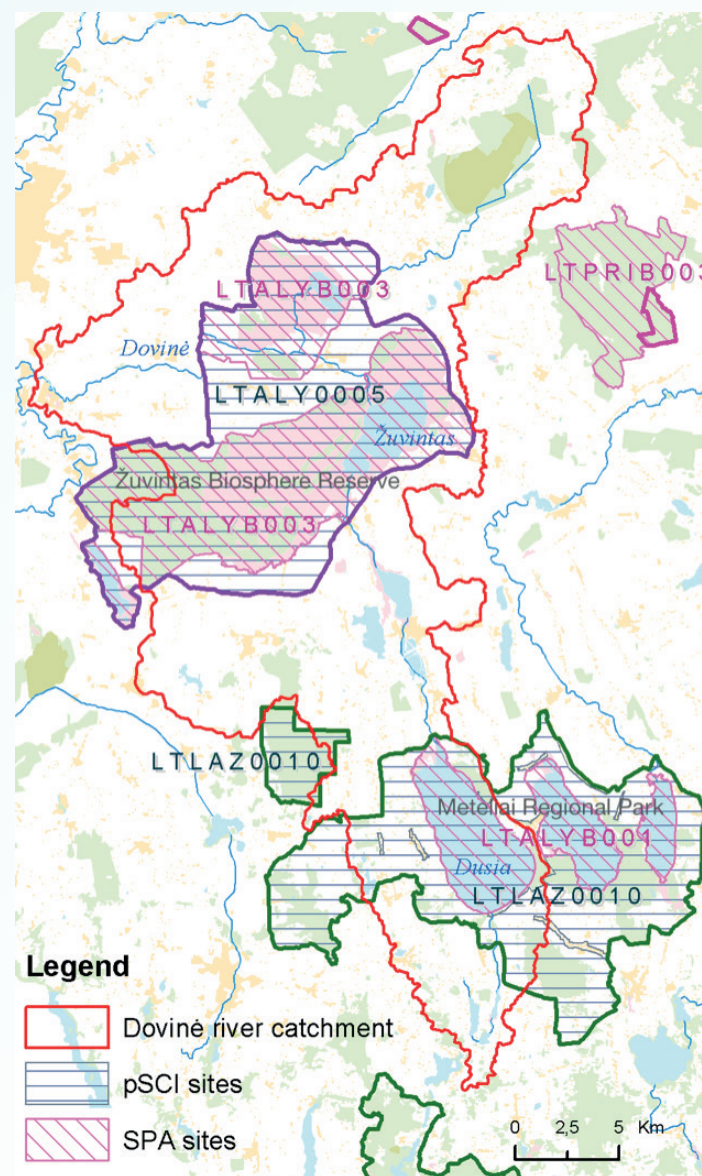
Dovines upes sateces baseins sastāv no upju tīkla
un ūdenstilpes, ko veido pieci lieli ezeri (Dusia 23,3 km²,
Zuvintas 9,3 km², Simnas 2,4 km², Giluitis 2,4 km², Amalvas 1,9 km²)
un vairākas upes un mazi ezeri.

Dovinas upes baseina unikalitāte

Dovines sateces baseins ir unikāls apgabals, jo iekšpusē sateces baseina robežas atrodas 2 aizsargājamās teritorijas – Meteliai reģionālais parks un Žuvintas biosfēra Rezerve. Abas aizsargājamās teritorijas satur Natura 2000 putnu aizsardzības teritorijas un biotopi

Putnu direktīvas 1. pielikumā un Biotopi Direktīvas 1. un 2. pielikums.

Žuvintas biosfēras rezervāts

Žuvintas biosfēras rezervāts ir viens no vērtīgākajiem Natura 2000 teritoriju valstī, kuru vērtība ir atzīta starptautiski. Tajā atrodas bioloģiskajai daudzveidībai vērtīgi biotopi, aizsargājamo sugu vairošanās un barošanās vietas, īpaši gājputni. Daļa no rezerves ir bijusi aizsargāta ar Ramsāres konvenciju par mitrājiem starptautiski nozīmīgi, īpaši kā ūdensputni Biotops kopš 1993. gada un 2011. gadā rezervāts tika iekļauts iekļauti UNESCO programmā Cilvēks un biosfēra.

Meteliai reģionālais parks

Meteliai reģionālais parks ir slavens ar Eiropas dīķa bruņurupuču (*Emys orbicularis*) saglabāšanas pasākumiem, kā arī vismaz 13 aizsargājamiem biotopi un 12 aizsargājamām sugām saskaņā ar Putnu un Dzīvotņu direktīvām

Dusia ezers ir viens no nozīmīgākajiem reģionālajiem tūrisma objektiem, ko dēvē arī par Dzūkijas jūru

Avots: Ēriks Ovčarenko (15min.lt)

Avots: Lukas Balandis (15min.lt)

Uzdevumam noteiktie galvenie dalībnieki:

- Vides ministrija
- Zemkopības ministrija
- Zivsaimniecības dienests Zemkopības ministrijas pakļautībā
- Valsts aizsargājamo teritoriju dienests
- Meteliai reģionālā parka direkcija
- Žuvintas biosfēras rezervāta direkcija
- Simnas zvejniecības dīķu apsaimniekošana
- Vides aizsardzības aģentūra
- NVO
- akadēmiskās institūcijas
- Lietuvas Hidrometeoroloģijas dienests
- pašvaldības.

BEF-LT – komunikācijas procesa veicinātājs

Galvenie konstatējumi īstermiņa vietējā ūdens kvalitātes monitoringa laikā:

Viena no galvenajām problēmām sateces baseinā ir traucēta hidroloģiskā režīms plašās ūdens kontroles infrastruktūras (īpaši aizsprostu) dēļ uz Dusia un Simnas ezeru izvadiem, slūžām un mākslīgo ūdeni ķermeņi – ūdenskrātuves, piemēram, Birutos ūdenskrātuve) un zvejas dīķis ietekme, jo daudz ūdens tiek izmantots, lai piepildītu dīķus un daudz ūdens tiek zaudēts iztvaikošanas dēļ. Tā rezultātā ūdens samazinās līmeni lejpus sateces baseina un līdz ar to mazāk ūdens sasniedzot Žuvinta ezeru.

Tika lēsts, ka, salīdzinot ar dabisko hidroloģisko režīms 1970. gadā, pirms tas tika izjaukts, Žuvintas ezers tagad potenciāli zaudē līdz 50% ūdens, kā rezultātā palielinās piesārņojošo vielu koncentrācija un ātrāki eitrofikācijas procesi kas var būtiski ietekmēt aizsargājamus biotopus, sugas un ekosistēmas. Turklāt hidroloģiskais režīms izmaiņas var saasināt klimata pārmaiņas.

Viens no noplūdes aizsprostiem Metelītē (starp Dusia ezeru un Simnas Zvejniecības dīķiem). Hidroloģiskā sausuma dēļ ūdens līmenis kļūst bīstami zems un tiek pakļauts riskam neplūst cauri aizsprostiem.

Galvenie konstatējumi īstermiņa vietējā ūdens kvalitātes monitoringa laikā:

2020. gadā Simnas zvejniecības ūdens novadīšanas laikā dīķi, bioķīmiskais skābekļa pieprasījums (BOD7) Spernijā norāda uz sliktu stāvokli un indikatoru ir ievērojami augstāks, salīdzinot ar citiem mēnešiem gada laikā.

2021. gadā lielāks fosfora daudzums tika reģistrēti kā slikts un vidējs ūdens zvejas dīķu izplūdes dēļ.

Galvenie konstatējumi īstermiņa vietējā ūdens kvalitātes monitoringa laikā:

Dusias ezerā plūstošas pietekas ūdens kvalitāte bija sliktā vai ļoti sliktā stāvoklī izšķīdušā skābekļa ziņā summas 2020. Tas liecina, ka Dusia potenciāli saņem ūdeni ar piesārņotājiem no lauksaimniecības. 2021. gadā monitoringā tika reģistrēts augsts nitrātu un slāpekļa līmenis un fosfors, visticamāk, šķidruma izplatīšanās dēļ kūtsmēsli ap Dusia ezeru, kas ir īpaši kaitīgi smilšainu augsņu dēļ.

2020. gadā Spernijas, Sūravas un Kiaulyčias sateces baseini ūdens kvalitāte ir sliktā stāvoklī no fosfora daudzumiem un 2021. gadā vidēji ūdens kvalitāte bija slikta slāpekļa un vides ziņā fosfora ziņā, un tas, iespējams, ir saistīts lauksaimniecības piesārņojumam, īpaši šķidrajiem kūtsmēsliem izplatās.

Ieteikumi nākotnei

- Lai nodrošinātu aizsargājamo teritoriju ekosistēmu aizsardzību, Simnas zvejas dīķu darbībai ir jābūt jāsabalansē ar aizsargājamo teritoriju aizsardzības vajadzībām, mērķim jābūt ietekmes mazināšanai uz Žuvintu biosfēras rezervāts.

Ir nepieciešama cieša sadarbība starp ieinteresētajām personām, lai samazinātu ietekmi uz zvejniecības dīķiem sateces baseinā un aizsargājamās teritorijās.

Ir nepieciešams konkrēts rīcības plāns Dovines upes sateces baseinam, kas saskaņo ekonomiku un vidi mērķus un vispusīgi apsverot lēmumu ietekmi sateces baseina līmenī.

- Cieši sadarbojieties ar vietējiem lauksaimniekiem, izglītojiet un palīdziet viņiem risināt neilgtspējīgas lauksaimniecības metodes, kas rada barības vielu daudzumu. un ķīmisko toksīnu noteci no laukiem ūdenstilpēs.
- Progress augsnes pārbaudes un mēslošanas plānu izmantošanas integrēšanā un intensīvo lauksaimnieku iedrošināšanā. izmantot precīzās lauksaimniecības tehnoloģijas, lai optimizētu mēslojuma izmantošanu.

Pārtrauciet (vai samaziniet) praksi, atstājot atklātu augsni, piemēram, papuvi, un samaziniet aramzemes platības jutīgās zonas. Ir mērķtiecīgi jāveicina agrovides shēmas, jo īpaši starpkultūru un rugāju audzēšana. lauki ziemā un plaša pļavu un mitrāju apsaimniekošana.

Ieteikumi nākotnei

- Efektīvu vietējo ūdens apsaimniekošanu lietas teritorijā varētu panākt, izveidojot īpašu eksperta pozīciju aizsargājamajā teritorijā, sateces baseinā vai pašvaldībā, piemēram, sateces baseina amatpersonas Dānijā.
- Novērsiet datu nepilnības. Cieši sadarbojoties ar lauksaimniekiem, varētu apkopot datus mēslošanas gadījumu datu bāzē, pesticīdu un citu bīstamu ķīmisku vielu izmantošana saimniecībās. Uzlabot ūdens kvalitātes datu vākšanu, kā arī nodrošināt pareizu analīzi un tiek veikta interpretācija, lai identificētu piesārņojuma avotus, citus jautājumus un nepieciešamos pasākumus.
- Pilnvarot un iesaistīt vietējās kopienas un vietējās rīcības grupas ūdens apsaimniekošanā un aizsardzībā, bet viņu labā veiksmīgai dalībai ir svarīgi, lai viņiem būtu noteikts vides un vietējo zināšanu līmenis un draudi vietējām ūdenstilpēm. Veikt vietējo iedzīvotāju vides izglītību.
- Sadarbībā ar augstskolām veikt pētījumu par klimata pārmaiņu ietekmi un hidroloģiskās sistēmas transformācijām par Žuvintas baseina noteci un ietekmi uz Žuvinta ezera ūdens bilanci. Pētījumi un diskusijas ar ekspertiem un ieinteresētajām personām ir vajadzīgas iespējas turpmākai hidroloģiskā cikla atjaunošanai un renaturalizācijai.

Dieviškās upes baseins: WATER DRIVE Case Area Lietuvā

Elvyra Mikšytė, Justas Gulbinas, Audronė Alijošūtė Paulauskienė
Baltic Environmental Forum
Lithuania